

	PM Datum 2020-12-18	Sid 1(13) Diarienummer 31-2390/2020
Handläggare Carola Lindeberg SGU, Anna Eklund SMHI, Anna-Karin Rasmussen HaV, Frida Eklund LST Gotland		

Datakällor för vattenuttag

Sammanfattning

Kunskapen om vattenuttag i Sverige är mycket bristfällig. Det innebär att det inte är möjligt att säkerställa varken en kortsiktig eller en långsiktig hållbar vattenförsörjning, vilket är särskilt allvarligt i och med klimatförändringarna. EU-kommissionen ställer också allt mer ökande krav på att det finns kunskap om vattenuttag, som underlag till bedömning om miljöpåverkan.

Länsstyrelsen har tillsynsansvar för vattenuttag. Tillsynen är bristfällig och det finns många vattenuttag, även stora, som inte ens är kända hos länsstyrelsen. I syfte att underlätta länsstyrelsernas tillsynsarbete med att inventera och lokalisera vattenuttag har en lista med potentiella datakällor för vattenuttag sammanställts. Användbarheten hos de olika datakällorna har bedömts av länsstyrelserna.

Bakgrund

Efterfrågan på information om vattenuttag är stor, men kunskapen om Sveriges vattenuttag är mycket bristfällig. Med ökad kännedom om vattenuttag kan mer realistiska vattenbalansberäkningar genomföras och utgöra underlag för planering av vattenanvändning. En inventering av vilka vattenuttag som finns är ett mycket viktigt steg i arbetet med klimatanpassning och i förlängningen handlar det om att säkerställa en hållbar användning av Sveriges vattenresurser. Enligt vattendirektivet ska medlemsländerna ha ett register över samtliga vattenuttag, och det ställs allt hårdare krav på att leva upp till regelverket.

Det finns flera datakällor som kan användas som underlag till att påbörja arbetet med att identifiera och lokalisera vattenuttag. Vissa datakällor visar lokalisering av vattenuttaget, så som Miljöboken, andra visar storlek på vattenuttaget, till exempel Vattentäcksarkivet. För andra datakällor kan en eventuell lokal för vattenuttag identifieras utifrån beräkningar eller uppskattningar utifrån annan information, till exempel bevattning av grödor eller en viss typ av vattenkrävande verksamhet. En gemensam sammanställning och beskrivning av potentiella datakällor underlättar och effektiviserar länsstyrelsernas förberedelsearbete inför lokalisering/identifiering och en påföljande tillsyn av vattenuttag. Om det finns möjlighet att gemensamt utföra, jämföra och utvärdera tillsynsresultat leder det i sin tur till ytterligare effektiviseringar inom arbetet.

Syfte

Listan är tänkt som en nationell gemensam beskrivning av datakällor för inventering av vattenuttag. En identifiering och lokalisering av vattenuttag är nödvändig för att kunna påbörja arbetet med att samla in kunskap om vattenuttag, både inom tillsyn och miljöövervakning av länsstyrelserna och inom arbete som kan ske på andra myndigheter.

Avgränsning

Det ingår inte i detta projekt att hämta information från datakällorna, datalagring eller annan datahantering. Listan med datakällor innehåller endast beskrivningar om ingående information i datakällan. Uppgifter som ska hämtas från datakällorna kan vara känslig och omfattas av sekretess. Hur informationen i ett senare ska hanteras och lagras behöver utredas.

Finansiering och samverkan

Projektet med att sammanställa en lista över potentiella datakällor för vattenuttag har finansierats av Myndighetsnätverket för klimatanpassning och genomförts i samverkan mellan SMHI (Anna Eklund), HaV (Anna-Karin Rasmussen), Länsstyrelsen Gotland (Frida Eklund) och SGU (Carola Lindeberg).

Inhämtning av synpunkter

En första sammanställning av potentiella datakällor för information om vattenuttag skickades ut till Sveriges samtliga länsstyrelser. Vattenverksamhetshandläggare fick då möjlighet att bedöma användbarheten på respektive datakälla. Användbarheten visar om Länsstyrelsen anser att informationen i datakällan kan ge värdefull information om vattenuttagens lokalisering, samt om Länsstyrelsen tror att denna datakälla kommer att användas inom en framtida tillsynsinsats. Användbarheten bedömdes med 1= mycket användbar, 2= kan eventuellt användas, 3= låg användbarhet och 4= inte möjlig att använda. Det fanns också möjlighet att motivera klassningen samt lämna synpunkter. Länsstyrelsen kunde också i sitt svar ge exempel på fler datakällor som kan användas för att identifiera vattenuttag för fortsatt tillsyn.

Sammanställning remissvar

Att frågan om vattenuttag och möjligheten att beräkna vattenbalanser är aktuell framkommer av att samtliga länsstyrelser utom en har svarat. De har bedömt användbarheten och inkommit med kommentarer på sammanställningen om potentiella datakällor för vattenuttag. Detta trots att tiden för svar var mycket begränsad. Nedan sammanställs övergripande kommentarer, för mer specifika kommentarer om respektive datakälla, se bilaga 1.

Övergripande kommentarer

Spridningen på bedömning av användbarhet för de olika datakällorna är stor. Samma datakälla bedöms som ”kan eventuellt användas (2)” och ”inte möjlig att använda (4)” av olika länsstyrelser, och vid beräkning av medelvärde har samtliga föreslagna datakällor mellan 2 och 3 förutom Miljöboken, Vattentäktsarkivet, SGUs brunnsarkiv och kommunala livsmedelsanläggningar som har medelvärde på under 2. Miljöboken ansågs vara mest användbar för att hämta information om vattenuttag. Det finns ingen koppling mellan bedömd användning av någon datakälla och antal kommuner inom svarande län, storlek på länet, norr respektive söder i landet eller jordbruksområden/skogsmaker eller län med återkommande vattenbrist. För mer information och bedömning om respektive datakälla, se bilaga 1.

Generellt ansåg flera länsstyrelser att majoriteten av datakällorna var mer eller mindre användbara, under förutsättning att sekretessbestämmelser inte skulle vara ett hinder. Endast ett fåtal datakällor blev bedömd som ”inte möjlig att använda (4)” antingen på grund av att problem med sekretess har beaktats

i svaret eller för att tillgång till datakällan kräver mycket arbete eller komplicerade samarbeten med externa partners. Även kostnad för datauttag ansågs vara ett hinder för användning.

Flera av datakällorna var tidigare okända av länsstyrelsens handläggare, framför allt användningen av datakällan som underlag för identifiering och lokalisering av vattenuttag. Länsstyrelserna har då i sina svar gjort en grov bedömning av användbarheten utifrån förmodat framtida nyttjande.

Många av datakällorna innehåller känslig information och flera omfattas av sekretessbestämmelser. För att kunna använda information från dessa datakällor finns stort behov av tydliga riktlinjer och samstämdhet angående hantering och lagring av känslig information. Detta saknas idag, vilket medför att flera av datakällorna i nuläget är oanvändbara eller mycket svåra att hämta information från.

Länsstyrelserna efterfrågar en samordning av arbetet med att hämta information från de beskrivna datakällorna. Hur stora ska vattenuttagen vara, vilken typ av vattenuttag och vilka geografiska områden är prioriterade samt vilka krav kan ställas på verksamhetsutövarens egenkontroll? Vägledningsbehovet för tillsyn av vattenuttag är mycket stort. Det behöver också diskuteras hur insamlad information kan och får hanteras. Länsstyrelsernas tillsynsdatabas Älvan har samtliga län tillgång till och bör därför kunna nyttjas. Även vid förvaring och hantering av uthämtad data behöver sekretessfrågan hanteras.

Vid insamling av information om vattenuttag kan kommunerna, både miljötillsyn och VA, vara en lämplig samarbetspartner. Eftersom en kommun arbetar mer lokalt jämfört med länsstyrelser har kommunen ofta god överblick om olika verksamheter, inklusive vilka verksamheter som har vattenuttag. En kommun kan dock också vara en av verksamheterna som tar ut vatten. Det finns också mycket kunskap att hämta internt på länsstyrelsen. Handläggare som jobbar med lantbruk eller tillsyn av miljöfarlig verksamhet har ofta kunskap om det inom verksamheten sker vattenuttag. På många länsstyrelser finns också regionala vattenförsörjningsplaner som kan vara användbara för att lokalisera vattenuttag.

I områden med infrastruktur eller annan verksamhet som behöver avledning av länsvatten kan stora vattenuttag ske. Många av dessa saknar tillstånd och finns inte med i några datakällor, vilket medför att dessa blir mycket svåra att lokalisera. Eventuellt kan lokal kunskap finnas hos kommunen.

Slutsatser

Arbetet med vattenuttag har i Sverige under lång tid nedprioriterats av såväl nationella som regionala myndigheter. Det är en stor brist att det saknas kunskap om vattenuttag. Det är omöjligt för länsstyrelser, kommuner och verksamhetsutövare att i prövningar kunna ta hänsyn till varandras vattenuttag, beräkna tillförlitliga vattenbalanser och se områden i ett helhetsperspektiv utan information om vilka verksamhetsutövare som har vattenuttag inom samma område. Även arbetet med EUs vattendirektiv är vattenuttag ett viktigt underlag för att genomföra statusklassificering och riskbedömning i vattenförekomster.

Att identifiera och lokalisera vattenuttag och genomföra tillsyn på dessa är länsstyrelsernas uppgift. Då det finns en kunskapsbrist och underlaget är mycket komplext kommer det att krävas en insats bara att påbörja tillsynsarbetet på okända vattenuttag. Datakällor beskrivna i den framtagna listan kan användas för att lokalisera potentiella vattenuttag inför tillsyn. Ofta behöver flera datakällor kombineras för att få

en så komplett kartläggning som möjligt. Det bör dock gå att systematiskt gå igenom varje datakälla och fokusera på ett område i taget. För att få information från de datakällor som ska finnas tillgängliga via länsstyrelsernas nationella kartmaterial kan det finnas behov av interna samarbeten inom länsstyrelsen. För andra datakällor behövs det eventuellt externa samarbeten, främst med kommunerna. Vägledning för tillsynen behöver sammanställas och problem med datahantering och dataförvaltning måste lösas.

På nationell nivå bör arbetet med sekretess, datalagring, egenkontroll och vägledning utvecklas. På regional nivå måste länsstyrelserna framöver prioritera arbetet med vattenuttag, där det första steget bör vara en vattenuttagsinventering.

Syftet med tillsyn på vattenuttag är att inhämta uppgifter för att kunna bedöma verksamhetens miljöpåverkan. För de vattenuttag som har tillstånd är uttaget både känt och lokaliserat till ett område, och verksamhetens miljöpåverkan har reglerats i tillståndet med tillhörande villkor. Krav på inlämning av information från tillståndsgivna vattenuttag kan motiveras utifrån mer generella rapporteringskrav. Det kan därför vara mer motiverat att fokusera kommande tillsynsinsatser på de vattenuttag som inte har tillstånd, och kanske inte ens i nuläget är kända för länsstyrelsen. För att tillsyna de okända vattenuttagen behövs förmodligen mer intensivt tillsynsarbete, dels för att lokalisera vattenuttaget, dels för att kvantifiera uttaget och motivera fortlöpande egenkontroll av verksamhetsutövaren. Även för vattenuttag som saknar tillstånd eller som inte omfattas av tillståndskrav finns krav på egenkontroll. Yrkesverksamma verksamheter omfattas dessutom av krav på dokumentation på egenkontrollen.

Det är lämpligt om arbetet kan ske nationellt samlat genom riktade uppdrag och finansieringar till länsstyrelserna. Det kan behövas en nationell samordning av vilken typ av vattenuttag, vilken typ av område eller storlek på uttaget som ska prioriteras för tillsyn.

Mycket av detta behandlades i SMHI:s regeringsuppdrag kring vattenuttag som pågick 2018-2020, framför allt i den utredning som Länsstyrelsen i Gotlands län gjorde om hur länsstyrelsernas tillsyn av vattenuttag kan utvecklas.

Bilaga 1, Beskrivning av register

Statiska centralbyrån (SCB)

Sammanställd statistik

SCB gör statistik på vattenuttag och vattenanvändning i Sverige vart femte år, uppdelat på bland annat industri, jordbruk och dricksvatten. Ett flertal olika informationskällor används för modelleringar, beräkningar och uppskattningar av vattenuttag inom län och vattendistrikt. Data med bättre upplösning kan vara känslig och omfattas av sekretess. Även begränsningar i indataens skalnivå kan innebära att det inte är relevant att presentera information på lägre skalnivåer än vad som redovisas.

För industrin genomför SCB en enkätundersökning angående vattenuttag för ett urval av arbetsställen (cirka 1 700 arbetsställen). Resultaten extrapoleras för hela industrisektorn (cirka 7 500 arbetsställen) för att skatta det totala vattenuttaget. För vattenuttag inom jordbruket används Jordbruksverkets uppgifter om djur och djurslag kopplat till lantbruksföretag. Vattenbehovet beräknas med hjälp av koefficienter. För beräkning av bevattningsvatten används en liknande metod med koefficienter, kombinerat med en undersökning där lantbrukare frågas hur stor areal som bevattnats under året. Beräkningar och undersökningen utförs av Jordbruksverket. För beräkning av vattenuttag till hushållen hämtas uppgifter om kommunalt vatten främst via VASS. Saknade uppgifter kompletteras och vissa uppgifter behöver kvalitetskontrolleras. VASS används även för att täcka vattenuttag som görs av kommunerna men som inte går till hushållen (allmän förbrukning i form av sjukhus, skolor etc). Vattenuttag för hushåll med egen vattenförsörjning beräknas baserat på fastighetstaxeringen i kombination med befolkningsregistret och ett uppskattat dygnsuttag per person.

Register: Allmänna företagsregistret

Allmänna företagsregistret hos SCB innehåller information om företag inklusive adresser till företag, inklusive restauranger, hotell, campingar och andra verksamheter som kan ha egna vattenuttag.

Uppgifter från allmänna företagsregistret går att köpa av SCB. Även lantbruksföretag är inkluderade i registreringer vilket medför att SCB har adresser till lantbruksföretag.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,7 (2-4)

Sammanfattning: Kostnad och mycket jobb för lite information, men kan bli aktuellt i kombination med andra datakällor.

Kommentarer

- Behöver kombineras med andra register, vilket medför ett omfattande jobb bara för att få adresser till verksamheter.
- Om det är dricksvattenuttag bör verksamheterna också finnas med i kommunala register över dricksvattenanläggningar.
- Det kan vara svårt att få finansiering till köp av uppgifter.
- Kan vara bra för översiktlig analys på avrinningsområdesnivå, kanske för ett första utskick med frågan om vattenuttag, innan konkret tillsyn påbörjas.

Register: Anläggning

SCB har på liknande sätt också uppgifter över anläggningar, så som skidanläggningar och golfbanor, i form av geodata som sammanställs och kontrolleras vart femte år. Datat baseras på uppgifter från Lantmäteriet i kombination med kompletteringar. Datat innehåller endast avgränsning av anläggningarna och det finns ingen uppgift om vattenuttag. Datat skulle kunna användas för att identifiera anläggningar eller uppskatta vattenuttag.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,3 (1-4)

Sammanfattning: Flertalet länsstyrelser har behov av information för att lokalisera vattenkrävande anläggningar, men det kan finnas andra datakällor som är gratis.

Kommentarer

- Behöver kombineras med andra register, vilket medför ett omfattande jobb för att få adresser till verksamheter.
- Det kan vara svårt att få finansiering.
- Kan vara bra för översiktlig analys på avrinningsområdesnivå, kanske för ett första utskick med frågan om vattenuttag, innan konkret tillsyn påbörjas.
- Informationen finns i andra register och publika register så som Hitta.se.

Domstolarna

Register: Miljöboken

Miljöboken är ett registersystem i vilket anläggningar och avgöranden med tillstånd till vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet registreras. Systemet innehåller uppgifter om avgöranden (domar) från 1918 och framåt. Registrering sker omgående i samband med att dom meddelas.

Anläggningarna är lägesangivna och kan sökas i karta via Mark- och miljö-GIS. Kartan finns tillgänglig för länsstyrelserna via Geodatasamverkan <https://mmdgis.lansstyrelsen.se/>. Tillsvidare gäller att handläggare som vill använda Mark och miljö-GIS via länken ska vara säkerhetsklassad minst på nivå 3.

Kartan är inte digitalt länkad till dokument som rör tillståndet, utan presenterar enbart metadata som målnummer, domsdatum, domsnummer och en kortare text om domens innebörd. För att få tillgång till själva domen behöver mark- och miljödomstolen (nyare domar) eller Riksarkivet i Vadstena (äldre domar) kontaktas.

Anläggningarna indelas i fem klasser: 1) Kraftverk, dammar, dämningar, 2) Hamnar, allmänna farleder och flottningsleder, 3) Vattentäkter (alla slag), 4) Övriga anläggningar (broar, muddringar, utfyllnader, dikningsföretag) och 5) Miljöfarlig verksamhet. Det är möjligt att söka på begrepp som län, kommun och avrinningsområde och verksamhetsklass, men även på fritext.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 1,1 (samtliga länsstyrelser bedömer användbarheten till 1, utom en som bedömde användbarheten till 3)

Sammanfattning: Anses vara den mest användbara datakällan för lokalisering av vattenuttag. Dock är tillståndsgivna vattenuttag ofta redan kända för länsstyrelsen, vilket medför att det kan vara onödigt att hämta information endast med syfte att lokalisera vattenuttaget. Om det finns behov av kvantifiering av vattenuttaget behövs ofta tillståndet/domen hämtas från domstol.

Kommentarer:

- Vissa länsstyrelser har lagt in information från Miljöboken i Älvan.
- Uttagen är redan kända.
- Innehåller inte själva tillståndet.
- Vattentäkterna kan vara nedlagda.

Lantmäteriet

Register: Samfällighetsföreningar

I registret över samfällighetsföreningar kan utsökning göras för samfällighetsföreningar som bildats för vattenförsörjningsändamål. I registret finns förvaltningsobjekten (samfälligheterna och gemensamhetsanläggningarna som föreningarna förvaltar och som ägs av ett antal fastigheter). Förvaltningsobjekten kan kopplas ihop med fastighetsregistret och därifrån kan uppgift om vilka fastigheter som är delägare i förvaltningsobjekten sökas ut. Det saknas uppgifter om antalet personer som är medlemmar i föreningen, vattenuttagsmängder eller antalet användare av vattnet. Det framkommer inte om fastigheterna är semesterboende eller permanentboende. Uppgifterna om föreningar finns ofta kvar i registret även efter att ett område har fått allmänt vatten. Varje uttag ur registret sekretessprövas. Digitala data beställs via Lantmäteriets geodatasupport och kan levereras i överföringsformat som kan kopplas ihop med andra GIS-skikt.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,3 (1-3)

Sammanfattning: Registret är inte använt av så många länsstyrelser, men förväntas kunna användas för att lokalisera mindre dricksvattentäkter.

Kommentarer:

- Svårt att använda.
- Inaktuella uppgifter, kan finnas bättre uppgifter hos kommunen.
- Behöver kombineras med andra register så som Brunnsarkiv.
- Kan användas för generell beskrivning av uttag inom olika områden.

Register: Fastighetsregistret

Fastighetsregistret innehåller information om mindre gemensamhetsanläggningar för vattenförsörjning. Informationen finns att söka ut via fritextfält och kan vara svår att hitta.

I uppgifter om servitut kan fritextfältet användas för utsök av vattenuttag. Då framkommer på vilken fastighet som vattenuttaget görs, och vem som har rättighet att hämta vatten från fastigheten, men uppgifter om uttagsmängder saknas.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,4 (1-4)

Sammanfattning: De uttag som sker genom mindre gemensamhetsanläggningar eller via servitut är ofta små.

Kommentarer:

- Svår att använda.
- Kommunen kan ha bättre uppgifter.
- Används för att få information om fastighetsägare.

Jordbruksverket

Register: Produktionsplatsregister

Produktionsplatsregistret innehåller uppgifter om produktionsplatser. En produktionsplats är ett geografiskt avgränsat ställe med information om djurslag och antal. För antalet nötkreatur finns aktuella antalsdata på individnivå (alla förflyttningar mellan produktionsplatser anmäls). För får och get anges antalet från en årlig räkning och för gris och fjäderfä finns en maxkapacitet angiven för respektive produktionsplats.

Produktionsplatserna är publika i kartor, och via LST Webb-GIS finns även djursort för platsen angivet, men antalet djur är inte publikt. Många större gårdar (över 400 djurenheter) är dock också registrerade i SMP som miljöfarlig verksamhet. Information om mindre gårdar bör finnas hos kommunerna.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,3 (2-4)

Sammanfattning: Då även vattenuttag som omfattas av 11 kap 11 § miljöbalken kan ha stora uttag, framför allt större lantbruk, kan dessa behöva identifieras. Det finns dock andra datakällor som också kan användas

Kommentarer:

- Många vattenhandläggare har inte tillgång till GIS-skiktet med Platsregistret.
- Information om större gårdar finns internt på länsstyrelsen, bättre fråga lantbrukshandläggare.
- Uttagen omfattas ofta av 11 kap 11 § miljöbalken.
- Sekretessproblem med antal djur.
- Detta register kan kombineras med B och C-verksamhetsregister (dvs Nikita och kommunens tillsynsregister) för att få fram de största djurgårdarna i länet.
- Detta register kan kombineras med uppgifter om verksamhetsområden för att få fram om djurgårdarna har allmänt eller enskilt vatten. Vid allmänt vatten görs inget vattenuttag.

Register: Blockdatabasen

Blockdatabasen är offentlig och finns tillgängligt för alla som kartmaterial med information om vilka områden som är åkermark och vilka som är betesmark. Länsstyrelserna når Blockdatabasen via LST

webb-GIS. Länsstyrelsen kan via inloggning ha tillgång till grödkod för respektive block, det vill säga möjlighet att identifiera vilken gröda som odlas på åkern.

Vattenuttag för bevattning kan ha stora konsekvenser om det sker i fel område eller under olämpliga förhållanden, men generellt sett är det endast ca 5 % av Sveriges lantbruksföretag som har tillgång till bevattning.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,8 (1-4)

Sammanfattning: Det är endast ett fåtal områden i Sverige som berörs av vattenuttag för bevattning av gröda. Men för dessa områden kan denna databas ge värdefull information om vilka områden och lantbruk som behöver prioriteras för tillsyn av vattenuttag.

Kommentarer:

- Underlaget har använts som underlag för tillsyn i jordbruksrik region.
- Trubbigt verktyg för vattenuttag.
- Kan användas för att prioritera områden för tillsyn.

SGU

Register: Vattentäktsarkivet

I Vattentäktsarkivet finns grundläggande information om allmänna anläggningar och större enskilda anläggningar för dricksvattenförsörjning, inklusive lokalisering och uttagsmängd. Databasen omfattar både yt- och grundvatten. Uppgifterna till registret lämnas på frivillig basis av kommuner eller annan vattenproducent. I arkivet finns information om drygt 2 000 vattentäkter knutna till allmänna vattenverk, varav drygt 1 800 grundvattentäkter och cirka 200 ytvattentäkter. I databasen finns även information om ca 730 större enskilda vattentäkter. En grov uppskattning är att 80–90 procent av de allmänna vattenverken och 10 procent av de större enskilda är registrerade.

Lokaliseringsuppgifterna är hemliga. För att få tillgång till lokaliseringsuppgifter och uttagsmängd från Vattentäktsarkivet behövs inloggningsbehörighet och säkerhetsdator. Många länsstyrelser har behörighet. Länsstyrelserna har också oftast god kännedom om vattenuttag i kommunala och allmänna vattentäkter.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 1,4 (1-2)

Sammanfattning: Hög användbarhet, dock är förmodligen de flesta vattentäkterna med stora uttag redan kända av länsstyrelsen.

Kommentarer:

- Uppgifterna behöver uppdateras kontinuerligt.
- Det är en nackdel att det är frivilligt för kommunerna att rapportera in uppgifter till Vattentäktsarkivet.

Register: Brunnsarkivet

Brunnsarkivet tar emot och lagrar information om brunnar enligt lagen om uppgiftsskyldighet (SFS 1975:424). Uppgifterna i arkivet utgörs av de uppgifter som brunnsbörare skickat in till SGU tillsammans med ett mindre antal brunnar som registrerats av brunnsägarna själva. I Brunnsarkivet finns bland annat uppgifter om brunnars läge, användning och vattenkapacitet, men inte faktiska uttagsmängder. Brunnsarkivet innehåller data för drygt 700 000 brunnar och varje år registreras cirka 25 000 nya brunnsuppgifter om både dricksvattenbrunnar (cirka 20 procent) och energibrunnar (cirka 80 procent). En grov uppskattning är att cirka 80 procent av de brunnar som borrar rapporteras in till SGU. Grävda brunnar saknas ofta i registret. Det går att för nyare data söka ut brunnar för bevattning av handelsträdgård, enskilda vattentäkter inklusive mindre lantbruk, industrivatten, större lantbruk, samfällighetsägda vattentäkter och vattenföreningar, men uppgifterna är inte kompletta. Äldre data utgörs främst av enskilda vattentäkter.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel 1,6 (1-3)

Sammanfattning: Brunnsarkivet inkluderar brunnar med små uttag som inte prioriteras för tillsyn. Men om en annan datakälla visar på stort uttag kan brunnsarkivet användas för att bekräfta att brunn finns. Om ett område ofta har vattenbrist och området har många brunnar enligt Brunnsarkivet, kan det finnas anledning att prioritera detta område för tillsyn.

Kommentarer:

- Kan användas till identifiering av områden med många uttag eller inför en översiktlig tillsyn på avrinningsområdesnivå.
- Kan behöva kompletteras med annan information.

Naturvårdsverket/Länsstyrelsen

Register: Svenska Miljörapporteringsportalen, SMP

Alla verksamheter med tillstånd enligt 9 kap. 6 § Miljöbalken ska lämna in en miljörapport på SMP, Svenska Miljörapporteringsportalen. Här lagras anläggningens egna uppgifter om verksamheten. Mängden uttaget och återfört vatten är inte obligatoriskt att rapportera, men möjligheten finns. Dessa uppgifter finns i SMP:s textdel och de går därför inte att sammanställa på något enkelt sätt. Uppgifterna i SMP används för tillsynsmyndigheternas arbete, uppföljning av nationella och regionala miljömål, internationell rapportering av svenska utsläpp samt att sammanställa officiell statistik på miljöområdet. Uppgifterna i den allmänt tillgängliga databasen "Utsläpp i siffror" hämtas från miljörapporterna för de anläggningar som är skyldiga att lämna emissionsdeklaration. SMP kan komma att utökas med information om vattenuttag.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,4 (1-4)

Sammanfattning: Registret är inte komplett vad avser vattenuttag och informationen är svår att hitta. Men för de verksamheter som det framkommer att det finns vattenuttag kan det vara prioriterat att utföra tillsyn.

Kommentarer:

- Informationen om vattenuttag är ofta svår och tidskrävande att hitta i SMP, men användbar när den är framtagen
- Datakällan kan användas för ett första utskick till verksamheten om att inkomma med uppgifter.
- Detta register kan kombineras med uppgifter om verksamhetsområden för att få fram om industrierna har allmänt eller enskilt vatten.

Länsstyrelserna

Register: Nikita

Länsstyrelsernas tillsynsregister för miljöfarlig verksamhet. Innehar inte uppgifter om vattenuttag, men lägesuppgifter till industrier. Kopplas till SMP.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,4 (1-4)

Sammanfattning: kan användas som komplement till SMP.

Kommentarer:

- Okänt register för flera vattenhandläggare.

Kommunerna

Register: Livsmedelsanläggningar

Kommunerna har tillsyn på dricksvattenuttag inom livsmedelsanläggningar i enlighet med livsmedelslagstiftningen. Kommunala register finns därför för dricksvattenuttag, till exempel för större gods med egen brunn och till exempel för större besöksnäringens anläggningar med enskilt vatten, samfällighetsvattentäkter, livsmedelstillverkare så som grönsaksodlare och gårdsmejerier, etc. Även kommunens egna kommunala vattentäkter ingår i tillsynen och därmed i detta register. Lagen omfattar endast vattenuttag som används för human konsumtion. Uppgifterna rapporteras årligen in till Livsmedelsverket.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 1,8 (1-4)

Sammanfattning: Länsstyrelserna kan ha mycket hjälp av kommunala register. Vattenuttagen är ofta mindre, men kan tillsammans ge stor påverkan.

Kommentarer:

- Kommunerna har ofta mycket information.
- Kan krävas gemensamma länsstyrelse-kommunprojekt för att få ut informationen.
- Kompletterar länsstyrelsens egen lista.

Register: Verksamhetsregister inklusive lantbruk

Kommunerna har register för kommunala tillsynsobjekt, så som djurgårdar, mindre lantbruk och övriga verksamheter med kommunal tillsyn. Det kan finnas uppgifter i kommunala register som kan identifiera och lokalisera vattenuttag, men det saknas ofta specifik information om uttagets storlek.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,3 (1-4)

Sammanfattning: Länsstyrelserna kan ha mycket hjälp av kommunala register. Vattenuttagen är ofta mindre, men kan tillsammans ge stor påverkan.

Kommentarer:

- Kommunerna har ofta mycket information.
- Kan krävas gemensamma länsstyrelse-kommunprojekt för att få ut informationen.
- Kompletterar länsstyrelsens egen lista.

Register: VA-försörjningsområden

Kommunerna har information över vilka områden som är anslutna till kommunalt VA. För vattenberoende verksamheter lokaliserade utanför dessa områden är det troligt att det finns vattenuttag.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,6 (1-4)

Sammanfattning: Kan ge information om vilka områden som inte behöver prioriteras för tillsyn.

Kommentarer:

- Uppgifterna finns redan på länsstyrelsen.
- Kan användas som komplement till annan information.

Svenskt vatten

Register: VASS

VASS är VA-branschens statistiksystem och innehåller sammanställd statistik om vattentjänstverksamheten. Verktøget bygger på att användarna lämnar in underlag och viss information om var kommunala dricksvattenuttag finns. VASS samlar bland annat in information om utnyttjandegraden, det vill säga hur stor andel av tillståndsgivet vattenuttag som används.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,4 (1-4)

Sammanfattning: Informationen finns också på andra ställen, kan vara svårt att få ut.

Kommentarer:

- Bättre vända sig direkt till VA-huvudman.
- Svårt att få ut data från Svenskt vatten.

Register: Databas över allmänna vattenverk

Svenskt vatten har också en databas över allmänna kommunala vattenverk. Uppgifterna är sekretessbelagda.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,7 (1-4)

Sammanfattning: Informationen finns också på andra ställen, kan vara svår att få ut.

Kommentarer:

- Bättre vända sig direkt till VA-huvudman.
- Svårt att få ut data från Svenskt vatten.

Branschorganisationers register

Register: Medlemsregister

Industriernas branschorganisationer har egna register över medlemmar. Skogsindustrierna (massa- och pappersindustri), Jernkontoret (stålindustrin) och IKEM (kemi, plast och materialbranscherna) företräder industrigrenar med stora vattenuttag. Skogsindustrierna har även uppgifter om vattenuttag publikt.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,7 (1-4)

Sammanfattning: Kan vara mycket jobb för att få ut data.

Kommentarer:

- Inte så kopplat till vattenuttag.

SMHI

Beräknade vattenuttag

SMHI har utifrån SCB:s statistik sammanställt beräknat vattenuttag per delavrinningsområde (ca 10 km²) för djurhållning samt hushåll med egen vattenförsörjning. Utveckling av beräkning av vattenuttag för bevattningspångar. Områden med stora uttag kan prioriteras för fortsatt tillsyn.

Sammanställning av länsstyrelsernas svar

Uppskattad användbarhet, medel: 2,0 (1-3)

Sammanfattning: Inte ett register över vattenuttag, men kan ge underlag för prioritering av tillsyn.

Kommentarer:

- Bra för modellering och för översikt.
- Bra sammanställning.

Sveriges lantbruksuniversitet (tips från län)

Universiteten kan i analys/forsknings syfte få tillgång till uppgifter som annars är svåra att få åtkomst till. För sammanställningar och underlag gällande uttag och användning kan universiteten eventuellt vara användbara att hämta data från - dock enstaka projekt, ej kontinuerlig databas, men då potentiellt högt utfall.